Niemand weet meer waar het naartoe gaat

Niet alleen in economisch opzicht is de chaos aanzienlijk: op vrijwel elk gebied heerst grote verwarring. Niemand weet meer waar het naartoe gaat. Rotsen in de branding die ons tot baken kunnen dienen, zijn er niet meer, schreef ik eerder, waarbij ik tot de conclusie kwam dat we onze eigen steun en toeverlaat moeten vormen. Vanwege de reacties op die column een vervolg.

Steeds meer zekerheden ontvallen ons. De teksten van Bertold Brecht blijken deels geschreven te zijn door zijn talrijke minnaressen. De bewondering voor de teksten is er niet minder om, maar het plaatst Brecht toch in een ander licht. Mede door de details uit zijn luxe leventje heeft zijn aureool een flinke deuk gekregen. Een paars kabinet zonder CDA had tot voor kort niemand voor mogelijk gehouden, maar het is er toch. Amsterdam heft zichzelf geruisloos op als stad door de vorming van deelraden, en niemand protesteert. Vrouwe Justitia werkt mee om het gevoel dat 'tegenwoordig alles mogelijk is' te versterken. De met veel tamtam geopende carpoolstrook blijkt onwettig te zijn. Door vormfouten en andere tekortkomingen worden zaken niet ontvankelijk verklaard. Door gebrek aan cellen worden criminelen 'heengezonden' en niet vervolgd. Tot voor enkele jaren dachten velen dat, zeker na de val van de muur, in Europa voorlopig geen oorlog meer mogelijk zou zijn. Inmiddels weten we dat we een relatief kleine lokale oorlog niet tot staan kunnen brengen. Bij de wantoestanden in de rest van de wereld past slechts een deemoedig zwijgen.

In de wereld van bedrijven maakt het overnamecircus overuren. Wees niet verbaasd als het bedrijf waar u werkt morgen blijkt te zijn opgekocht door een ander. Groot is niet groot genoeg als het gaat om bedrijven, en bij succes blijkt er na enkele jaren ook nog een strategie achter te hebben gezeten. Wat betreft het aantal medewerkers van een bedrijf geldt het omgekeerde: hoe kleiner, hoe beter. Verbaast u daarom ook niet als u morgen hoort niet meer nodig te zijn. Immers, het enige dat in onze slechte economie de pan uitrijst zijn de personele kosten; alle andere uitgaven zijn al tot het minimum gereduceerd. Het eind van al deze onzekerheid is nog totaal niet in zicht. Het is zelfs goed mogelijk dat de relatieve zekerheid van weleer nooit meer terugkomt, dat het alleen maar erger wordt, als je Tom Peters (*Thriving on chaos*) moet geloven.

In de wereld van de techniek is het al niet anders. De goeroes van weleer klagen dat er geen eensluidende antwoorden meer te geven zijn op eenvoudige basisvragen. Neem de ontwikkelingen rond Unix en Windows NT. Is Windows een betere Unix dan Unix? We weten allemaal dat PC's erg snel sneller worden en nu al voor minder dan 1 procent echt gebruikt worden, dus daar moet hoognodig wat aan gebeuren. Wordt het nu Unix of Windows, of gaan straks IBM en Motorola er met de buit vandoor middels hun risc-chips (reduced instruction set computing) en nieuwe besturingssysteem? Wie weet kan straks alles op of onder alles draaien; per slot van rekening is het toch allemaal maar programmatuur. Desgewenst kan een software-emulator heel eenvoudig het effectieve gebruik van een PC verhogen.

Ook op andere gebieden is de chaos troef. De ene norm is amper ontworpen of er ligt weer een nieuw voorstel. De ene architectuur is nauwelijks ontwikkeld of de volgende wordt voorgesteld waarin het allemaal weer heel anders moet. Geen wonder dat de kopers het laten afweten. Misschien juist daarom zijn we in een spiraal terechtgekomen waarin er steeds meer nieuwe voorstellen en producten komen, die de onzekerheid verder vergroten en waardoor kopers hun aankopen verder uitstellen.
De technische media publiceren steeds wildere verhalen. Met een groeiend aplomb voeren ze een toenemend aantal nieuwe snufjes ten tonele alsof deze volgend jaar zullen worden ingevoerd. Nu weet ik als oude rot dat in de computerwereld vrijwel al het essentiële al vóór 1960, eventueel 1970, is uitgevonden; dat we technologisch gezien vandaag de dag vrijwel alles kunnen realiseren, maar dat dit economisch gezien alleen op grote schaal kan gebeuren, want anders wordt het te duur. Het grote probleem nu is uit te vinden wat klanten willen hebben en kunnen betalen, want die zien door de bomen het bos niet meer. De echte ontwikkelingen gaan bovendien meestal ongemerkt, bijvoorbeeld de fax en de introductie van PC's. Trouwens, wat zijn de echte ontwikkelingen? Het ontbreekt ons aan goeroes die kunnen vertellen wat echt is en wat niet.
Voor nieuwkomers in de computerwereld geldt dit allemaal in veel mindere mate; die zijn allang blij als ze ergens een baan hebben weten te vinden. Ze zijn waarschijnlijk opgegroeid in de chaos en kunnen daarin beter gedijen dan ouderen, die vooral oog hebben voor de techniek. De grote problemen van vandaag vormen marketing en distributie; computers worden meer en meer een gewoon massaproduct, waarbij mode de belangrijke rol speelt. Wellicht bieden de chaotische ervaringen van een moderne Woutertje Pieterse Nederlands bloed van Freek de Jonge u bij de aanpassing aan dit alles enige steun. De Jonge was ooit de ideoloog van 'Neerlands Hoop in Bange Dagen' en een boek schrijven kan hij ook.

Hein van Steenis (Computable 16 september 1994)